

v Ljubljano, kjer se je že leta 1900. udeležil prve razstave v Mestnem domu, kasneje pa z Jakopičem odprl slikarsko šolo. Po prevratu je postal učitelj risanja na tehnični fakulteti, kjer deluje še danes.

Matej Sterneni je bil izmed vseh prvih impresionistov — Groharja, Jakopiča, Jame in Vesela — najbolj vnet in tudi ostal najbolj dosleden pristaš načel novega slikarskega izražanja. Bil je izrazit materialist, ki je v predmetu videl vselej samo slikarski motiv, zgolj bežen, minljiv barvni pojav. Njegov naturalistični pogled na svet, ki se je trdno oklepал predmeta, je bil zmerom trezen, strog, včasih skoro malce neosebno hladen, vselej pa pošten in odkrit. Ustvaril si je lasten, temperamenten izraz z značilnim svetlim koloritom. Naslikal je, kar je za njegov idejni krog nenavadno, razmeroma malo pokrajin, pogosteje se je pečal s kompozicijo in interieurum, zlasti pa je gojil slikanje aktov. Najboljši je v delih, katere je ustvaril strogo po naravi, ki jo vestno in do poslednjih podrobnosti preučuje. Ker je vse svoje življenje z nenavadno vztrajnostjo studiral najrazličnejše tehnike, si je pridobil tolikšno slikarsko znanje, da mu zlepa ni kdo kos.

Sternenove zasluge pa niso samo v njegovem izvirnem ustvarjanju, temveč si je za našo umetnost pridobil prav tako važnih zaslug kot umetnostni konservator in restavrator. Nad štirideset let že vneto deluje po Sloveniji in Dalmaciji, kjer je v premnogih cerkvah in drugih zgodovinsko važnih poslopjih odkril znamenite freske izpod beleža, rešil propada nešteto umetnin, očistil in ohranil marsikatero slavno sliko. Eno največjih takih del je ohranitev stropnih slik v celjski grofiji. Restavratorsko delo ga je seznanilo do podrobnosti s slikanjem na presno, kjer je ustvaril največje freskantsko delo našega časa v Sloveniji, slikarije na svodu frančiškanske cerkve v Ljubljani.

Ko mojster Matej Sterneni vedrega duha, krepak in delaven praznuje sedemdesetletnico, žele temu zaslužnemu, pri tem pa osebno tako skromnemu umetniku in neutrudljivemu kulturnemu delavcu vsi prijatelji slovenske umetnosti še dolgo vrsto enako plodnih, uspešnih let.

K. D.

JOŽE PAHOR: MATIJA GORJAN. Slovenska matica. (Dalje.) Breznik in Ramovš ne oznanjata zaman: z Vukom se je začelo šele pravo srbsko slovstvo; severno od Idrije se začenja kraška zemlja; tu se konča tretja stran. To pozna tudi naša knjiga: »gozd se je končal« (189), »kakšni časi se začinjajo« (294), »Spopad se ni še niti prav začel« (295), »kako se bo končalo« (316), »se je pričel krvavi ples« (266 in 267); a včasih le zaide v trnje: »Takrat (manjka: se) je začela njih nesreča« (100), »kako (manjka: se) bo to končalo« (175), »Pričela (manjka: se) je setev« (199), »kjer (manjka: se) je končalo njih poslanstvo« (319). Preizkusni kamen za slovenske pisatelje je zanesljivo razločevanje med u- in v-. Dasi stvar ni neznansko težka, vendar si lahko čestita, kdor sam vse prav zadene in mu ni treba nikdar listati po pravopisu. V tej knjigi je to poglavje navadno v redu, a vselej vendar ne: »misel se mu je vtrgala (prav: utrgala) z usten« (123), »vsmerijo« (prav: usmerijo, 186), »se je vsajal« (prav: usajal, 198), »se je bil vdinil« (prav: udinjal, 141); in narobe: »udrtih (prav: vdratih) lic« (174), »bilo bi udrlo (prav: vdrlo) v ječo« (225), »užgala« (prav: vžgala, 286), »udirati (prav: vdirati) s silo v hiše« (264). »Natvezil« (174) bi bilo po četrti vrsti, a glagol je iz prve »natvesti«, torej: »natvezel«. »Razzvedelo« (211) bodi »razvedelo«. »Niso si upali upreti« (212) je preveč skrajšano, ker je »upreti se« važnejši povratnik, torej kvečjemu: »Niso se upali upreti«. »Bliski so svetlikali« (102) bodi »... so se svetlikali«, ker je tudi ta glagol povratnik. »Ali je še kdo varen, ki orjejo to

zemljo, ki se ubijajo in vijejo v tlaki in ki morajo pod meč?» (160) mora imeti glagole v ednini: »Ali je še kdo varen, ki orje...« ali pa: »Ali je še kdo tistih varen, ki orjejo...« Oj ta slovenski glagol!

Breznik in Ramovš zaman učita, da se prislov »toliko« ne sklanja: voz s toliko kolesi, po toliko (ne: tolikih) letih. Naša knjiga sklanja »toliko« in »koliko«: »S tolikimi ljudmi« (90), »odlikovan med tolikimi« (110), »tolikim smo pomagali« (381), »v kolikem času« (183), »v kolikih vaseh« (191). Kdo bo zmagal, pravopisci ali krivopisci? »Vsaki posledici hočeš dati svoj vzrok« (6) je nejasno za misel: »Vsaki posledici hočeš dati poseben vzrok«. »Obe« se veže s pravo dvojino; kakor bi ne bilo prav »oba uhlji«, ne more biti »obe roke« (115) za »obe roki«. Pretirana pa je dvojina »v opankah na jermena« (195), če sta mišljena dva, namesto »v opankah na jermene«. »Pravice, ki so uropane ljudstvu, ki dela« (195) se da zlahka izboljšati: »Pravice, uropane ljudstvu, ki dela«. »Nihče ni zvedel, kar (prav: kaj) se je godilo v srcu« (395) bi bilo prav v obliki: »Nihče ni zvedel tega, kar...« Breznik in Ramovš dopuščata prislov »raje« in »rajši«. V tej knjigi se rabi tudi pridevnik za prislov: »najrajše« (117), »rajše« (139), »težje« (prislov: teže, 386) poleg »teže« (402), pa tudi narobe, prislov za pridevnik: »prenesem tudi najhuje« (prav: najhujše, 378); pravilno se rabi kot prislov: »kjer je najhuje bolelo« (31). Poleg pravilnega »od nikoder« (25), »od koder koli« preseneča »od nikjer« (70), »od tukaj« (192), »od tu« (292, 396) za »od nikoder, od tod«; kakor ne moremo vpraševati »od kje do kje«, tako ne moremo odgovarjati »od tu do tu«, temveč »od tod do tod«, vse drugo ovaja tujo peto. Tožilnik »za njih« (235, 259) bi služil dobro za dvojino, a v knjigi je množina in za to je prav samo »za nje«. Določna oblika »kot bos redovnik« (260) mora biti po zvezi stavka »bos«. »Usoda človeka« (278) bodi »usoda človekova«. Dva latinska ocvirka nista uspela: »More maiorem« (88) bodi »More maiorum«, »in puris naturabilis« (132) pa bodi »in puris naturalibus«. Marsikatero teh peg je morda zakrivil tiskarski škrat; druge so prav očitno njegove: »je videl, kakor (= kako) nevaren je položaj« (16); »Sacerdo (= Sacerdos) Dei sum!« (69); »čuti je bilo rožljanja (= rožljanje) orožja (70); »prvo besdo« (30, = besedo); »Trije, štirji (= štirje) so potegnili meče« (30); »hiše, ki so se gnele (= gnetle) pod vrhom« (203); »se (= se je) zavzel Rawber« (321).

Vsaka izdaja slovenskega pravopisa se v marsičem razlikuje od prejšnje. Komaj si se mukoma zaglobil v pravopisne tajne ene, že ti kakor opeka na glavo pade na mizo druga z novimi posebnostmi iz kraljestva dlakocepcev. Zbereš znova svoj pogum, tlačiš v spomin nove razlike in nove popravke in glej — v glavi se zdani, brez pridržka priznaš, da imajo Breznik, Ramovš in ban Natlačen s svojo pravopisno diktaturo čisto prav; le tako lahko ublažimo pravopisne muke sebi in tistim sosedem, ki se zanimajo za naš jezik, le tako dosežemo prepotrebno jezikovno enotnost. Ob dobrih in prav dobrih knjigah, kakor je Pahorjev »Matija Gorjan«, jezikovni pretres ni nevhaležna tlaka, temveč gradba in izpopolnjevanje jezikovne enotnosti.

Andrej Budal